

Arbeidsprogrammet 1936

Under henvisning til Det norske Arbeiderpartis prinsipielle program og partiets og arbeiderregjeringens politikk, oppstilles følgende arbeidsprogram:

Demokratiske rettigheter.

Det norske Arbeiderparti vil oprettholde og utvide folkets demokratiske rettigheter som organisasjonsfrihet, ytringsfrihet, pressefrihet religions- og åndsfrihet og energisk motsette sig ethvert inngrep i disse rettigheter.

Stemmeretten må være almindelig, like og direkte for menn og kvinner og stemmeretts- og valgbarhetsalderen settes til 21 år, slik at landets ungdom sikres innflytelse på den politiske utvikling.

Lettere adgang til grunnlovsforandringer. Folkestyret styrkes og utbygges til et gjennomført sosialt og økonomisk demokrati.

Rettsvesen.

Rettsvesenet skal hvile på et demokratisk grunnlag. Juryinstitusjonen oprettholdes. Utvidet adgang til fri rettshjelp for småkårsfolk. Strafferetten revideres efter sociale og demokratiske synspunkter. Straffens fullbyrdelse omlegges til å tjene humanitære og sosialt opdragende formål.

Undtagelseslovene mot arbeiderklassen opheves. Organisasjons- og forhandlingsrett for alle grupper av arbeidere og funksjonærer.

Folkeoplysningen.

Styrking og utbygging av folkeskolen som er den felles grunnskole for all videregående utdanning. Styrking av centraladministrasjonen for undervisningsvesenet med pedagogisk inspeksjon i skolen.

Staten overtar mest mulig av kommunenes skoleutgifter.

Utbygging av landsfolkeskolen så den kommer på høide med byfolkeskolen. I hele folkeskolen: utvidet skoletid, gode lokaler, tidsmessig inventar og undervisningsmateriell. Nedsettelse av maksimum for elevantallet i klassene. Aldersgrensen for lærerpersonalet senkes. Øket omsorg for fysisk opfostring blandt barn og ungdom.

Det opprettes ungdoms- og folkehøiskoler særskilt høvelige for arbeiderungdom i by og bygd.

Offentlige daghjem og barnehager med spesialutdannet personale på de steder hvor behovet tilsier det.

Fritt skolemateriell og fri skolegang i alle skolearter.

Opholdsstipendier for elevene i alle folkeskolens overbygginger. Adgangen til høiere skoler, universitetet og høiskoler gjøres lettere for arbeider- og bondeungdommen.

Effektiv utvikling av skolelægevesen, mentalhygiene, skoletannpleie og skolebespisning. Bedre

omsorg for evnefattige og åndssvake.

Fremme av pedagogisk forskning.

Omlegging av undervisningsmetoden i retning av arbeidsskoleprinsippet.

Tilpassing av fagkrets og undervisningsstoff til elevenes utviklingstrin. Omlegging av undervisningsstoffet med sikte på innføring i samtidens arbeids- og samfundsliv og i videnskapelig tankegang. Revisjon av historieundervisningen. Obligatorisk husstellundervisning i folkeskolen.

Nyordning av eksamener og avgangsprøver så de gir virkelig uttrykk for elevenes arbeide på skolen. Lærebøker som høver til de nye arbeidsmåtene. Utbygging av skoleboksamlinger og lesestuer.

All lærerutdanning overtas av staten. Samling av folkeskolelærerutdanningen ved større vel utstyrte lærerskoler med fullt kvalifiserte lærerkrefter i alle fag. Opprettelse av 2-årigestudentklasser ved siden av de 4-årige klassene. Arbeide for opprettelse av en høiskole for lærere i de praktiske fag. Arbeide for bedre prøving ved optagelsen i lærerskolen. Utbygging av den praktiske og teoretiske pedagogiske opplæringen for lærerne i den høiere skole. Egne øvingsskoler tilknyttet lærerskolene og det pedagogiske seminar. Bedre utdanning for lærerne i yrkesskolene.

Folkebibliotekene støttes og innordnes som aktivt ledd i opplysningsarbeidet. Støtte til studiecirkler og forelesningsvirksomhet. Film og kringkasting utnyttes i folkeoplysningens tjeneste.

Yrkesopplæring.

Et års obligatorisk fortsettelsesskole for dem som ikke søker andre skoler. Fortsettelsesskolen forbereder for yrkesskolene og arbeidslivet og gir grunnlag for yrkesveiledning.

Et års obligatorisk yrkesskole med forberedende praktisk opplæring. Obligatorisk tilleggundervisning i læretiden. Skolestedet bygges i alle yrker ut etter det prinsipp at alle utøvere kan gå gjennom det laveste trin, og i linje, slik at elever gjennom yrkesskoler og yrkesgymnasier kan nå frem til høiskolene.

Praktiske kurser for utlærte yrkesutøvere.

Kurser for utdannelse av lærere. Utvikles til centralinstitutt for denne utdannelse. Stipendier til søkning av høiere yrkesskoler, lærerkurser, og læreres studiereiser i utlandet.

Utgiftene ved yrkesskolestedet bæres av staten. Administrasjonen samles i en egen avdeling i undervisningsdepartementet. Forbindelse med arbeidslivet ved fagopplæringsråd.

Videre utbygging av arbeidsformidling, yrkesveiledning og psykotekniske prøver. Opprettelse av kommunale ungdomsnevnder til å ta vare på ungdommens sociale interesser.

Praktiske kurser i størst mulig omfang. De utvikles til ledd i kommende skoleplan.

Lov om lærlingeforhold og yrkesskoler m. v., som instituerer og samordner alle tiltak for å

trygge ungdommens opplæring og samfundsmessige interesser.

Almindelig økonomisk politikk.

Arbeiderpartiets økonomiske politikk går ut på å frigjøre den økonomiske virksomhet fra privatkapitalismens lenker ved å fremme samfundsmessig planøkonomi og sosialisering av den økonomiske virksomhet. Hele folket skaffes varig arbeide, og arbeidets produktivitet høines. Gjennom en sterk og stadig økning av arbeidsmengden og nasjonalinntekten skapes grunnlaget for en jevn stigning i det arbeidende folks realinntekt og dermed høining av levestandarden og folkevelferden.

Stereke selvberging og utvikling av hjemmemarkedet. Industrienes og bedriftenes organisasjon og virke utvikles etter almenntillegge og sociale hensyn. Den økonomiske virksomhet innordnes i en samfundsekonomisk helhetsplan og under samfundets regulering og kontroll.

Effektiv prisregulering og priskontroll. Utbyttebegrensning og tvungen fondsoptegging i større bedrifter.

Planlegging og forskning.

Kartlegging og klassifisering av landets naturtilganger og forsterket teknisk-videnskapelig undersøkelses- og forskningsarbeide på alle næringslivets felter med sikte på en rasjonell utnyttelse av alle naturherligheter og arbeidsmuligheter.

Det utarbeides en nasjonal økonomisk generalplan av orienterende karakter over en lengere periode, herunder en landsplan for nydyrking og bureising, og en industriplan og spesialplaner.

Finanspolitikk

Arbeiderpartiet vil arbeide for at statsbudgettet overensstemmende med statens voksende opgave og virksomhet på det økonomiske felt blir utvidet og omlagt i sterkere kapitaldannende retning. Statens økede kapitalbehov dekkes mest mulig ved direkte beskatning, som avpasses slik at den i første rekke rammer den passive kapital. Finansiering av rentable offentlige bedrifter og arbeider kan skje ved optagelse av lån.

Skattebyrden fordeles etter den økonomiske bæreevne og skattene gjøres mere progressive. Forhøiet arvebeskatning. Vedaukskatt innføres.

Det skal gjennomføres en riktigere ligning. Strengere kontroll med selvangivelser og skarpere forholdsregler mot skattesnyteri.

Effektiv samfundsmessig ledelse og kontroll av landets bankvesen og kapitalanbringelser. Norges Banks forretnings- og finansieringsvirksomhet utvides i den utstrekning hensynet til landets arbeidsliv tilsier.

Trygging av folkets sparemidler. Opprettelse av postsparebank med girovirksomhet.

Forsikringsvirksomheten overtas av det offentlige.

Det opprettes et finansråd, som tillegges den øverste ledelse av landets kredittvesen etter Stortingets og Regjeringens almindelige direktiver.

Rasjonell og kontrollert kredittutvidelse med anvendelse av det moderne bankvesens kredittskapende evne.

Gjeldsbyrden reduseres gjennom rentelettelser og effektive gjeldsoppgjør. Fortsatt arbeide for rentesenkning.

Industri- og elektrisitetsutbygging.

Det settes i verk en omfattende og planmessig industrireising for å dekke behov som ikke tilfredsstillende dekkes av den nuværende industri og for å fremme en hurtig utvidelse av industrien. Opprettelse av statsbedrifter for utnyttelse av verdifulle arbeidsmuligheter og naturtilganger og løsning av større landsviktige industrielle oppgaver. Jernsaken og skibsbyggingssaken løses. Støtte til private bedrifter og tiltak under samfundsmessig kontroll.

Staten fremmer fossekraftutbyggingen og sørger for en samfundsmessig elektrisitetsforsyning etter en helhetsplan. Anleggene skrives ned slik at kraften kan leveres til priser som konkurrerer med importert brensel og trygger en meget sterkt økende anvendelse av elektrisk energi så vel i industrien som i hus og hjem.

Effektiv finansiering av industrien ved lån til anlegg, drift og gjeldsoppgjør på rimelige vilkår og til billig rente.

Alle industrisaker samles i et departement.

Jordbruk.

Landets naturherligheter som jord skog, havn, jakt og fiske skal på trygge vilkår tilhøre det arbeidende norske folk.

Enkeltmannsbruket basert i det vesentlige på familiens arbeidskraft forblir grunnlaget for den norske jordbruksnæring. Brukernes eiendomsrett trygges. Større eiendommer med dyrkbar, men udyrket eller dårlig dyrket jord blir å overta av samfundet, hvor dette tilsies av almene hensyn, og overlates fortrinnsvis jordløse arbeidere og småbrukere med for lite jord.

Bureisings- og nydyrkingsvirksomheten må utvides for å gi de arbeidsledige og i første rekke landsungdommen jord, arbeidsvilkår og livsmuligheter som jordbrukere. Fri og tilstrekkelig jord til bureisingsmenn og større bidrag til hus og opdyrking. Minst mulig gjeld ved starten og tilstrekkelig hjelp i de første vanskelige år. Revisjon av jordloven.

Eldre bruk med for lite jord utvides ved billige lån til kjøp av tilskotts jord og sidestilles med bureisingsbruk når det gjelder bidrag til nydyrking, redskaper og nødvendige uthus.

Lettere adgang til beite og skogsvirke for de små brukere. Rendriften trygges. Småbruk- og Boligbanken styrkes, så den kan yde billige bygge- og driftslån i den fornødne utstrekning. Driftskredittspørsmålet løses.

Fremme av samyrketiltak så vel i gårdsdriften som i kjøp og salg for å trygge lønnsomheten og utvikle bondenæringen på planøkonomisk grunnlag. Småbrukere og bønder som får bidrag eller billige lån, må være med i de samyrkelag som finnes i deres bygd, undtagen ved fritagelse i særlige tilfelle.

Best mulig faglig undervisning og utdannelse av jordbrukerne og fremme av jordbrukets

tekniske utvikling.

Fortsatt arbeid for å lette rentebyrden og gjennomføre en effektiv gjeldsregulering. Gjelden nedskrives til bruksverdien. Statens bidrag og lån ydes mot at eiendommen ikke pantsettes uten offentlig samtykke.

I hele sin økonomiske politikk vil partiet ha for øie å skape den kjøpekraft blandt industriarbeidere, jordbrukere og jordbrukets arbeidere, som skal til for at de kan avta hverandres produkter. Det arbeides videre for en lovgivning som understøtter de påbegynte tiltak med å gjennomføre en betryggende ordning av lønns- og arbeidsvilkårene for jordbrukets arbeidere og tjenere.

Skogbruk.

For å øke skogens avkastning, gi skogsarbeiderne jevn og varig beskjeftigelse, og for å skaffe mer og bedre råstoff til treforedlingsindustrien, setter staten sig i spissen for omfattende skogkulturarbeider gjennom grøfting, planting, såing, markberedning og renskningshugst.

Arbeidsledigheten i skogsbygdene bekjempes gjennom fremme av skogkulturarbeider, øket støtte til bureising og nydyrking, arbeide for mer planmessig utnyttelse av skogsproduktene (øket vedforbruk, trekull- og tjærebrenning), øket støtte til boligbygging, fremme av treforedling og annen industri i skogsdistriktene, og ved øket anleggsvirksomhet på bygdene. Disse foranstaltninger for å heve lønnsomheten i skogbruket må samtidig ta sikte på å bedre skogsarbeidernes lønns- og levetilstand.

For å fremme et tidsmessig skogbruk og for å verne skogenes tilvekst gjennomføres tvungen forstlig blinking.

De store svingninger i tømmeravvirkningen søkes motarbeidet.

Skogeiendommer som ikke drives i tilknytning til almindelig gårdsbruk, bør når almene hensyn tilsier det, overtas av staten og legges under samfundsmessig forvaltning. Almenningssystemet utvides og utbygges, slik at i bygder med tilstrekkelig skog sikres alle gårdsbruk trevirke til husbehov. I privatskogen fremmes samdrift og samyrke.

Fiskeriene.

Fiskerne søkes organisert i tilslutning til de bestående fylkesfiskerlag, som sammensluttes i Norges Fiskerlag. Organisasjonen gis nødvendig lovmessig beskyttelse. Fiskernes organisasjoner gis rett til å delta i forberedelsen av alle viktige saker som angår fiskerinæringen og til å øve innflytelse på fordelingen av de midler Stortinget bevilger til støtte for fiskeriene.

Ved hjelp av statsstøtte må det overtas eller anlegges bedrifter for fremstilling av fiskeredskaper til rimelige priser.

Statsstøtte til organisering av agnomsetning for å skaffe fiskerne billig agn.

Organisering av oljeforsyningen gjennom lovbeskyttede andelslag eller om nødvendig ved statsmonopol for oljeomsetning.

For å sikre lønnsomheten organiseres eksportorganer som gis enesrett til eksport av fisk og biprodukter av fisk.

Organisering av den innenlandske fiskeriomsetning med sikte på å avskaffe unødig fordyrelse av fiskevarene fra produsent til forbruker, og for å få øket innenlandsk forbruk av fiskeriprodukter. Utvidelse av markeder gjennom handelsavtaler, og forsterket propaganda for bruk av fiskevarer.

Gjennom fiskernes organisasjoner må fiskerne ydes tilskudd til opprettelse av tilvirkerbedrifter av fiskevarer. Nødvendig ekspropriasjon av grunn og bruk må foretas. På steder hvor det finnes nødvendig, må det opprettes bedrifter til foredling av fisk og fiskeprodukter.

Staten må opføre kjølelagere og fryserier i fiskevær og på centrale steder i fiskeridistriktene, og yde bidrag til islager på land og kjølerum i transportfartøier.

Statsbidrag og billige lån til anskaffelse av båter og fiskeredskaper. Fiskeribanken styrkes og utvides så den kan yde lån til innkjøp av fiskerfarkoster og redskaper i større utstrekning enn hittil.

Adgang for fiskerne til utdanning ved fagskoler i likhet med andre næringer. Socialforsikring for fiskerne og deres familier som for andre arbeidere.

Gjeldsnedskrivning for fiskerne etter samme linje som for jordbrukere. Som vilkår for bidrag eller billige lån kreves medlemskap i fiskerorganisasjoner, hvor dertil er anledning.

Jordløse fiskere må i størst mulig utstrekning skaffes dyrkbar jord og forsvarlig bureisingsbidrag, etter regler avpasset etter forholdene i kystdiskiktene.

Økede bevilgninger til fortsatt utbygging av havneanlegg og fiskerihavner.

Energisk arbeide for internasjonal fredning av visse fiskebanker utenfor fiskegrensen.

Effektivt tråleroppsyn.

Samferdselsmidlene.

Landets samferdselsmidler utbygges raskere enn hittil, og det etableres det best mulige samarbeide innen de forskjellige grener av kommunikasjonsvesenet. Den av Stortinget i 1929 vedtatte første byggeblokk av den nasjonale veiplan, som går ut på å skaffe landet det nødtørftigste sammenhengende veinett, må gjennomføres i de nærmeste år. Riksveien gjennom Nord-Norge bygges ferdig hurtigst mulig. Større bevilgninger for at Sørlandsbanen og Nordlandsbanen kan bygges ferdig i den kortest mulige tid. Omfattende elektrisering av jernbaner. Utbygging av landets havneanlegg og bedre organisasjon av kystens dampskibsforbindelser.

Landets telefonvesen utvikles. Gjennomføring av landsplanen for flyplasser og utbygging av flyhavner.

Kommunene.

Det kommunale selvstyre opprettholdes og trygges. Lovbestemmelser om tvangsadministrasjon av kommuner må opheves.

Skattetrykket i kommunene lettes. Arbeidslivet reises og holdes oppe. Staten overtar etter hvert

så vidt mulig de samfundsmessige fellesoppgaver så alle kommuner sikres en viss minimumsstandard av sociale og kulturelle goder. Utjevning av skattetrykket i kommunene. Hurtigere oprydning i kommunenes gjeldsforhold.

Socialpolitikk.

Utbygging av bestående og gjennomføring av nye trygdeordninger for å nå frem til en omfattende socialtrygd for det norske folk.

Lov om arbeidsledighetstrygd, bygget på tilskudd fra Staten, kommunene, arbeidsgiverne og de trygdede, må snarest vedtas og settes ut i livet.

Alderstrygden gjennomføres. Aldersgrensen for tjenestemenn senkes for å skaffe plass for ungdommen. Syketrygden utbygges. Utvidet ulykkestygd og arbeidervernlovgivning. Trygging av barn og ungdom. En human forsorgshjelp under betryggende kontroll.

Innførelse av 40 timers normalarbeidsuke under hensyntagen til de internasjonale forhold.

Arbeide for ratifikasjon av internasjonale konvensjoner. Sjømannsloven og lov om arbeidstid på norske skib revideres og en bedre bemanningsskala lovfestes.

Omfattende samfundsmessig forebyggende helsearbeide. Det må fra Statens side treffes foranstaltninger til bedring av boligforholdene i by og bygd og til fremme av samfundsgagnlig boligbygging, først og fremst ved ordning av boligkreditten, men også ved direkte støtte. Lov om kooperative byggeselskaper.

Edruelighetsarbeidet.

Det norske Arbeiderparti ser kampen mot drikkeondet som et ledd i arbeiderklassens frigjøringskamp. Ut fra dette syn må et effektivt opplysningsarbeide være det grunnleggende i bekjempelsen av drikkeondet.

Undervisningen i skolene i alkoholspørsmålet må omlegges og utvides til å omfatte årsakene til alkoholismen.

Loven om edruelighetsnevnder må endres slik at utgiftene ved alkoholistforsorgen helt bæres av Staten, som har alle inntekter av rusdrikkeomsetningen, og loven må derefter straks settes i kraft.

Privatøkonomiske interesser i rusdrikke-tilvirkning og omsetning avvikes.

Det bevilges de nødvendige midler og gjennomføres en effektiv kontroll for skarp håndhevelse av edruelighetslovgivningen. Uforsonlig kamp mot smugling, gauking og hjemmebrenning.

Kommunenes selvbestemmelsesrett i bevillingssaker oprettholdes. Adgang til bevilling og nekting av skjenkerettigheter for inntil 3 år. Det åpnes adgang til å kreve at spørsmålet om bevilling til salg og skjenking av rusdrikke og rettighetenes antall avgjøres på grunnlag av forutgående kommunal folkeavstemning.

Handelspolitikk.

Utenrikshandelen styrkes og legges inn under samfundsmessig regulering og kontroll.

Internasjonalt arbeide for beskyttelsestollens gradvise nedsettelse ved mellempfolkelige avtaler. Høi toll på virkelige luksusvarer.

Beskyttelse ydes til de næringsgrener som har naturlige betingelser i vårt land. Statsstøtte til organisering av omsetning, av eksport og eksportreklame. Importen reguleres. Dumpingartet import stanses.

Utenrikspolitikken og militærspørsmålet.

I utenrikspolitikken vil partiet støtte alle tiltak som kan bidra til varig fred og sann forståelse mellom folkene og til fredelig avgjørelse av alle stridsspørsmål mellom statene. I samsvar med den tanke som lå til grunn for dannelsen av Folkeforbundet, vil partiet arbeide for at forbundet går inn for avrustning og at det utvikles til en effektiv internasjonal rettsorganisasjon som kan forebygge krig og løse mellempfolkelige tvister ved megling og voldgift.

Det norske Arbeiderparti vil bekjempe enhver rustningspolitikk. Militærvesenet omlegges til vaktvern. Opgaven i den kommende 3-års periode er å forberede denne omlegging bl. a. ved å innføre en befalsordning som sikrer at rekrutteringen til befalet kan foregå fra de brede befolkningslag.

Alle samfundslag må ha den samme adgang til å ta del i og sette sitt preg på militærvesenet, som derfor må bygge på almindelig verneplikt.

Med sikte på de vanskeligheter en krig mellom andre land fører med sig, optas et energisk arbeide for å gjøre Norge mest mulig selvberget.

Partiet vil fortsatt arbeide for at de militære verksteder og fabrikker omlegges til civil produksjon.

Stortingsprogrammet.

Under henvisning til sitt prinsipielle program og arbeidsprogram vil Det norske Arbeiderparti med flertall i Norges Storting, i den første 3-årsperiode, sette all kraft inn på å løse disse merkesakene:

Hele folket i arbeid.

Reise og organisere arbeidslivet så hele folket kan komme i lønnsomt og produktivt arbeid. Samle kreftene om en sterk utviding i industri, i jord- og skogbruk, i anleggsarbeid og husbygging. Løse jernsaken, reise skibsbyggingsindustrien, fremme en planmessig elektrisitetsforsyning og sette øket fart i vei- og jernbanebyggingen.

Plan i næringslivet.

Sikre utviklingen av det økonomiske liv under samfundsmessig regulering og kontroll i bank- og kredittvesen, industri og utenrikshandel. Planmessig arbeid for reising av nye bedrifter. Støtte til igangværende virksomheter hvor dette er forsvarlig og nødvendig for å undgå innskrenkninger eller stans.

Bedre kår i bygd og by.

Trygge livsvilkårene og øke kjøpekraften hos arbeiderne og funksjonærene ved et høiere lønnsnivå og hos bøndene og fiskerne ved lønnsomme priser på jordbruksvarer og fisk. Virkeliggjøre retten til arbeid og bygge ut socialtrygden slik at alle får forsvarlige levevilkår.

Plass for Norges ungdom.

Gi ungdommen bedre arbeids- og yrkesopplæring og bredere plass i arbeids- og samfundslivet. Fortsatt utbygge vårt skolevesen, fremme folkeoplysningen og styrke det folkelige kulturarbeidet.

Vern om folkestyret og friheten.

Oprettholde og utvide alle de demokratiske rettigheter vårt folk har tilkjempet sig: folkestyre, organisasjonsfrihet, ytringsfrihet, pressefrihet, religions- og åndsfrihet.

Når 3-årsperioden er ute, skal folket i valg avgjøre om dette økonomiske reisingarbeid og folkelige frigjøringsarbeid skal holde fram i retning mot sterkere sosialisering og økonomisk folkestyre.

Målet er:

**NORGE FOR FOLKET!
ARBEID OG TRYGGJE KÅR FOR ALLE!**